УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 3.04.2019.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

Одлуком бр. 640/1, заведеном 12. 03. 2019. године, Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду, одржаног 6. марта 2019. године, образована је комисија за оцену подобности докторанда Бојана Марковића и пријављене теме докторске дисертације „Поетика и поезија авангарде за децу и младе (Александар Вучо, Оскар Давичо и Васко Попа) – методички и теоријски аспекти".

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. Александар Јерков, редовни професор, 22. 06. 2016, Српска књижевност, Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. Зона Мркаљ, редовни професор, Српска књижевност, 22. 06. 2016, Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. Валерија Јанићијевић, доцент, Методика наставе српског језика и књижевности, 11.03. 2014, Учитељски факултет Универзитета у Београду

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Бојан Марковић рођен је у Ужицу 1985. године, где је завршио основну и средњу школу. Дипломирао је на Филолошком факултету на Групи за српску књижевност и језик. На Филолошком факултету у Београду завршио је мастер академске студије на студијском програму *Српска књижевност* одбранивши мастер рад. Уписан је на докторске академске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Радио је у више основних и средњих школа као професор српског језика и књижевности: Основној школи „Младост" (Нови Београд), Основној школи „Вељко Дугошевић" (Звездара), у „Средњој школи за економију, право и администрацију" (Стари град), „Хемијско-прехрамбеној школи Београд" (Чукарица). Од 2014. био је запослен у Основној школи „Светозар Марковић" (Врачар). Од фебруара 2015. године ради на Учитељском факултету Универзитета у Београду као стручни сарадник, а затим као асистент за уже научну област *Методика наставе српског језика и књижевности* на предметима *Методика наставе српског језика и књижевности* и *Методика развоја говора*.

Током 2011/2012. године био је модератор и уредник књижевних трибина у Студентском културном центру Београд, а од децембра 2013. године уређивао је и водио књижевни програм (поезија) у Дому културе Студентски град на Новом Београду. Уредник је појединих издања ДКСГ у области савременог образовања и књижевности.

Учесник је трогодишњег SCOPES пројекта у организацији Учитељског факултета у Београду *Истраживање образовање и пракса: Ка унапређењу истраживачких капацитета од значаја за образовање наставника и образовну праксу у Србији и Естонији*.

Марковић је аутор песничке књиге *Риба која је прогутала свет* (Градска библиотека „Владислав Петковић Дис", Чачак, 2013.) која је добила награду „Млади Дис", а била је и у најужем избору за „Бранкову награду".

Говори енглески и италијански језик

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

А. Научни и стручни радови:

1. „Интеркултуралност у настави књижевности на примеру књиге *Гаравн сокак* Мирослава Антића – методичка разматрања", *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, Филолошки факултет Универзитета у Београду, X, 2015, стр. 299–315.
2. „Методолошке поставке у заснивању наставне интерпретације *Проклете авлије* Иве Андрића", *Књижевност и језик*, Друштво за српски језик и књижевност, LXII/1–2, 2015, стр. 131–143.
3. „Стилске фигуре и њихово значење – трансформација садржаја", Дидактичко-методички приступи и стратегије – подршка учењу и развоју деце, Учитељски факултет Универзитета у Београду: Београд, 2015.
4. „The Meaning of Writing Modern Poetry in a/the New Century: The Sense of an Avoided Sense", *Transcultural studies: A jurnal in interdisciplinary research*, Monash University, Australia, Vol. 11, No. 1, 2015, pp. 22–34.
5. „Јован Стерија Поповић – писац и дело, лирика и етика", *Методичка пракса*, Учитељски факултет у Врању и „Школска књига" ДОО у Београду, бр. 1–2, 2015, стр. 97–102.
1. „Померање хоризонта рецепције – савремена поезија за ученике основношколског узраста", *Иновације у настави*, Учитељски факултет у Београду, бр. 30 (3), 2017, стр. 44–

56.

2. „Folk tales today – two minds of oral prose” (co-author with V. Mićić), Slavonic Literary World: Contexts and Confrontations II, Brno – Czech, 2016.
3. „Поетска стилизација и социјална проблематика у два Одаловићева романа”, Поезија Моша Одаловића, Задужбина „Десанка Максимовић” и Народна Библиотека Србије: Београд, 2017, стр. 211–223.
4. “The Concept of *Dissimilitude* in Teaching Literature: Comparative Analysis of Syllabi for the First Cycle” (co-author with V. Rastegorac Vukomanović and V. Mićić), Croatian Journal of Education of Education in Croatia and Serbia”, Facuty of Teacher Education, University of Zagreb, Vol.19; Sp. Ed. No.2/2017, pages: 35–48, https://doi.org/10.15516/cje.v19i0.2625.
5. “Fairly tales in a problem – problems-based approach in teaching fairy tales” (co-author with V. Mićić), Annales Univeritatis Paedagogicae Craciviensis, VIII/2017, pages: 78–90; doi: 10.20820909.8.8.
6. “Reading: between compulsory reading and free choice” (co-author with V. Janićijević and M. Mitrović), *Journal Plus Education*, Vol 20, No 2/2018, pages: 83–103.

Б. Књижевноуметнички текстови:

1. *Пикник за Ирму – имагинарна лектира* (коаутор са Т. Митровић), Дом културе Студентски град, Београд, 2017.
2. „*Peoplehavethepower* у аури златом попрсканој (Даница Вукићевић, *Док је сунца и месеца*, Културни центар Новог Сада, Нови Сад, 2015)”, *Eckermann – веб часопис за књижевност*, бр. 12, 2017, 70–75.
3. „Од буквара до читанки – аналитичка доследност и методички опрез (Зона Мркаљ, *Од буквара до читанки* (методичка истраживања), Учитељски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016), *Настава и учење*, Klett друштво за развој образовања, бр. 3, 2016, стр. 626–628.
4. *Меко ткиво, избор из нове поезије региона*, приредио Срђан Гагић, Филозофски факултет Свеучилишта у Загребу, Загреб, 2015; (заступљен избором поезије)
5. *Риба која је прогутала свет* (поезија), Градска библиотека „Владислав Петковић Дис”, Чачак, 2013; (награда *Млади Дис* за прву књигу)
6. „Поезија Сречка Косовела – Косовел црно обрубљен”, *Агон – часопис за савремену поезију*,

бр. 27, 2014, стр. 38–46.

7. *Рестарт – панорама нове поезије у Србији*, приредио Горан Лазичић, Дом културе Студентски град, Београд, 2014; (заступљен избором поезије)
8. „Поезија Томажа Шаламуна – Кенгуру паншаламунске религиозности", *Агон – часопис за савремену поезију*, бр. 22, 2013, стр. 75–80.
9. *Van, tu: free – антологија нове српске поезије*, Отворени културни форум (ОКФ), Цетиње, 2012; (заступљен избором поезије)
10. „Манифест са (Светим) Писмом" (предговор), у: *Други мирис црвено*, Филип Вукотић, Књижевни клуб Рујно, Ужице, 2011, стр. 7–11.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, Комисија сматра да кандидат Бојан Марковић испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

НАПОМЕНА: Кликните да бисте почели унос текста.

За ментора је предложен/а др Зона Мркаљ, (звање) редовни професор Филолошког факултета у Београду, Катедра за Српску књижевност с јужнословенским књижевностима Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1. *На часовима српског језика и књижевности*. Београд : Завод за уџбенике, 2011.
2. Сумрак лирике у часопису „Наша стварност" // Научни састанак слависта у Вукове дане (Тематски зборник: Развојни токови српске поезије). Београд : МСЦ, 42/2, стр. 735–742, 2013.
3. „Књижевно-критичка мисао у међуратном часопису 'Наша стварност' (1936–1939)". Прилози за књижевност, језику, историју и фолклор. 81 (2), 67–78, 2015.
4. *Наставна теорија и пракса I, II, III*. Београд: Klett, 2016.
5. *Од буквара до читанке – методичка истраживања*. Београд: Учитељски факултет, 2016.

Кликните да бисте почели унос текста.

Комисија сматра да проф. др Зона Мркаљ, редовни професор Филолошког факултета у Београду, на Катедри за српску књижевност с јужнословенским књижевностима, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област Методика наставе књижевности и српског језика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. формулације назива тезе
(наслова)

Комисија закључује да је радни назив тезе „Поетика и поезија авангарде за децу и младе (Александар Вучо, Оскар Давичо и Васко Попа) – методички и теоријски аспекти ” прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. предмета (проблема)
истраживања

Опис теме: Докторска дисертација Бојана Марковића треба да представи поетику и авангардну поезију песника Александра Вуча, Оскара Давича и Васка Попе. Истраживање обухвата њихов стваралачки периоду од 1930. до 1960. године. Унутар опуса три песника (од надреализма до Попе) прати се и анализира јединствена линија авангардне (надреалистичке и неоавангардне) поетике и распознају се њене доминанте и константе, као и разлике, значајне за конституисање анатомије и аутономије авангардне поезије за децу и младе у српској књижевности. У фокусу научног истраживања биће селективни корпус књижевних дела ових аутора која се налазе на рубној/граничној позицији између поезије „за одрасле” и поезије за децу и младе, могућност њене рецепције код ученика основношколског и средњошколског узраста, као и посебно њихова примена у настави и уопште у раду са књижевним текстом.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

3. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидат је приложио библиографију од 75 библиографских јединица релевантних за истраживање.

Селекција значајне литературе:

1. Alessandroni, N. (2017). Development of Metaphorical Thought before Language: the Pragmatic Construction of Metaphors in Action. *Integrative Psychological & Behavioral Science*, 51(4), 618–642. doi: 10.1007/s12124-016-9373-3.
2. Бандић, М. И. (1973). У прабиљним насељима или вегетални радикализам Александра Вуча”. У: Лукић, С. (ур.). Савремена поезија (222–232). Београд: Нолит.
3. Биргер, П. (1998). Теорија авангарде. Прев. Зоран Милутиновић. Београд: Народна књига/Алфа.
4. Бошковић, А. (2008). *Песнички хумор у делу Васка Попе*. Београд: Институт за књижевност и уметност.
5. Брајовић, Т. (1997). Урнебесне слике Васка Попе. У: Петковић, Н. (ур.). Поезија Васка Попе – зборник радова (99–116). Београд: Институт за књижевност и уметност и Друштво Вршац лепа варош.

6. Breton, A. (1962). *Manifeste du surréalisme*. Paris: Pauvert.
7. Вучо А. (1951). *Мастодонти*. Београд: Ново поколење.
8. Вучо, А. (1926). *Кров над прозором*. Београд: Издање Б. С. Цвијановића.
9. Вучо, А. (1945). *Двадесет школских правила*. НОПОК.
10. Вучо, А. (1963). *Сан и јава храброг Коче*. Београд: Просвета.
11. Вучо, А. (1932). *Хумор заспало*. Надреалистичка издања у Београду.
12. Вучо, А. (1965). *Позив на маштање*. Београд: Просвета.
13. Вучо. А. (1980). *Песме и поеме*. Избор и предговор М. Мирковић. Београд: СКЗ.
14. Вучо. А. (1932). *Неменикуће. Ћирило и Методије*. Надреалистичка издања у Београду.
15. Genter, D. (1983) Structure–mapping: A theoretical frameworkfor analogy. *Congnitive Science*. 155–170.
16. Давичо, О. (2006). *Детињство и друге песме*. Београд: Чигоја штампа.
17. Давичо, О. (1955). *Флора*. Београд: Нолит.
18. Данојлић, М. (1973). Онде поток онде цвет. Нови Сад: Змајеве дечје игре и Раднички универзитет „Радивој Ћирпанов”.
19. Ђорђевић, М. (1992). *Књижевно дело Александра Вуча (Надреализам, поезија, роман и поетика)*. Филолошки факултет Универзитета у Београду.
20. Елиот, Т. С. (1963). *Изабрани текстови*. Прев. Милица Михаиловић. Предговор и објашњења Јован Христић. Београд: Просвета.
21. Изер, W. (1978). Апелативна структура текстова. Теорија рецепције у науци о књижевности. Београд: Нолит, 94–115.
22. Изер, W. (1989). Имплицитни читатељ. У: Увод у наратологију. Осијек: Издавачки центар Ревија – Радничко свеучилиште Божидар Масларић.
23. Ингарден, Р. (1971). *О сазнавању књижевног уметничког дела*. Београд: СКЗ.
24. Јаус, Х. Р. (1978). Књижевна историја као изазов науци о књижевности. *Теорија рецепције у науци о књижевности*. Београд: Нолит, 36–82.
25. Јанићијевић, В. (2016). *Теорија књижевности у разредној настави*. Београд: Учитељски факултет.
26. Јанићијевић, В. (2012). Између поучног и уметничког – функционални појмови у настави књижевности. *Иновације у настави*. 25 (4). 126 –133.
27. Јанићијевић, В. (2007). *Родови и врсте у настави књижевности – у млађим разредима*

основне школе. Београд: Учитељски факултет.

28. Јерков, А. (2010). *Смисао српског стиха – Де/конструкција* (књ. 1). Пожаревац, Београд: Центар за културу Браничево, Институт за књижевност и уметност.
29. Јерков, А. (2010). *Смисао српског стиха – Само/оспоравање* (књ. 2). Пожаревац, Београд: Центар за културу Браничево, Институт за књижевност и уметност.
30. Јовановић, А. (1997). Синтаксичка синонимија и семантичка отвореност (Циклус „Вучја земља" Васа Попе). У: Петковић, Н. (ур.). *Поезија Васка Попе – зборник радова* (189–205). Београд: Институт за књижевност и умет-ност и Друштво Вршац лепа варош.
31. Јовановић, А. (1984). Противуречности наставе књижевности. У: Јовановић. А. (ур.). *Како предавати књижевност* (7–19). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
32. Киш, Д. (1960). Дечје – као маска (Нова књига стихова Милована Данојлића). НИН. X (487), 9.
33. Кликовац, Д. (2004). *Метафоре у мишљењу и језику*. Београд: Библиокета XX век.
34. Којен, Л. (2007). Надреалистичка поезија и српска песничка традиција. У: Којен. Л. (ур.). *Мутан лов у бистрој води*. Београд: Чигоја штампа.
35. Лазаревић, Е., Стевановић, Ј. (2013). Развијеност језичких метафора код ученика млађег основношколског узраста. *Настава и васпитање*. 62 (2), 199–215.
36. Лазаревић, Е., Стевановић, Ј. (2018). Развијеност и разумевање метафоре код деце предшколског узраста. *Иновације у настави*. 31 (3), 49–60.
37. Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We live* by. Chicago University of Chicago Press.
38. Lakoff, G. (1993) The contemporary theory of metaphor. In Ortony (ed.) Metaphor and thought 202–251.
39. Марино, А. (1998). Поетика авангарде. Авангардне естетске тенденције. Прев. Мира Вуковић и Вера Илијин. Београд: Народна књига/Алфа.
40. Марицки, Д. (1978). Увод. У: Константиновић, З. (ур.). Теорија рецепције у науци о књижевности (5–35). Београд: Нолит – Институт за књижевност и уметност.
41. Марковић, Б. (2017). Померање хоризонтал рецепција – савремена поезија за ученике основношколског узраста. *Иновације у настави*. 30 (3), 44–56.
42. Микић, Р. (1997). Жанровски цитати у поезији Васка Попе. У: Петковић, Н. (ур.).

Поезија Васка Попе – зборник радова (117–141). Београд: Институт за књижевност и уметност и Друштво Вршац лепа варош.

43. Милатовић, В. (2013). *Методика наставе српског језика и књижевности у разредној настави*. Београд; Учитељски факултет.
44. Мркаљ, З. (2015). „Књижевно-критичка мисао у међуратном часопису „Наша стварност" (1936–1939)". *Прилози за књижевност, језику, историју и фолклор*. 81 (2), 67–78.
45. Мркаљ, З. (2016). *Наставна теорија и пракса I, II, III*. Београд: Klett.
46. Мркаљ, З. (2016). *Од буквара до читанке – методичка истраживања*. Београд: Учитељски факултет.
47. Мишић, З. (1953). *Реч и време – разговори о поезији*. Београд: Ново поколење.
48. Murphy, R. J. (1999). *Theorizing the Avant-Garde. Modernism, Expressionism, and the Problem of. Postmodernity*. Cambridge University Press.
49. Николић, М. (2012). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
50. Новаковић, Ј. (1991). Бретонов надстварни свет. Прилог поетици имагинарног. Београд: Научна књига.
51. Новаковић, Ј. (1997). Елементи надреализма у поетици Васка Попе. У: Петковић, Н. (ур.). *Поезија Васка Попе – зборник радова* (59–80). Београд: Институт за књижевност и уметност и Друштво Вршац лепа варош.
52. Новаковић, Ј. (2002). *Типологија надреализма (париска и београдска група)*. Београд: Народна књига.
53. Новаковић, Ј. (2007). *Надреализам у свом и нашем времену*, ур. Јелена Новаковић, Београд: Филолошки факултет: Друштво за културну сарадњу Србија–Француска, 2007.
54. Novakovic, J. (2013). Belgrade, la seconde centrale surréaliste en Europe. dans: La littérature serbe dans le contexte européen : texte, contexte et intertextualité , sous la direction de Milivoj Srebro. Pessac: Maison des Sciences de l'Homme d'Aquitaine.
55. Опачић, З. (2018). *Антологија књижевности за децу*. Београд: Матица српска.
56. Павловић, З. (2017). *Примјена аналогије у учењу и настави*. Бања Лука: Графид д.о.о.
57. Панић Мараш, Ј. (2017). Место и значај авангарде у савременој настави књижевности.

Иновације у настави. 30 (3), 36–43.

58. Парино, А., Бретон, А. (2010) *О надреализму. Разговори на радију [1913–1952]*. прев. Јелена Новаковић. Београд: Службени гласник
59. Петковић, Н. (1997). Увод у тумачење Попине поетике. У: Петковић, Н. (ур.). *Поезија Васка Попе – зборник радова* (13–48). Београд: Институт за књижевност и уметност и Друштво Вршац лепа варош.
60. Пијановић, П. (2014). *Изазови граничне књижевности*. Београд: Учитељски факултет.
61. Pinto, M. A., Melogno, S. and Iliceto, P. (2011). Assessing metaphor comprehension as a metasemantic ability in students from 9 to 14 years-old. *Lingvarvmarena*. 2, 57–77.
62. Pollard, M. (2003). Teaching and Learning metaphor. *English in Education Research – Journal of the National Association for the Teaching of English*. 3 (37), 19–27.
63. Попа, В. (1997). *Сабране песме*. Вршац: Друштво Вршац лепа варош.
64. Ристић, М. (1979). *Књижевна политика – чланци и памфлети*. Београд: РАД.
65. РКТ (1985). Живковић, Д. (ур.). Речник књижевних термина. Београд: Нолит.
66. Росић, Т. (2013). *Иманентно-методичко тумачење песничког текста*. Јагодина: Факултет педагошких наука.
67. Самарџија, С. (1997). Трагом родне понорнице… (Симболи поезије Васка Попе и усмена традиција). У: Петковић, Н. (ур.). *Поезија Васка Попе – зборник радова* (159–177). Београд: Институт за књижевност и уметност и Друштво Вршац лепа варош.
68. Ћосић, Б. (1965). *Дечја поезија српска*. Нови Сад – Београд: Матица српска – СКЗ.
69. Vosniadou, S. (1986). *Children and metaphors. Technical Report No. 370*. Centar for the Study of Reading, Illinois: University at Urbana Champaign.
70. Виготски, Л. (2005). *Дечја машта и стваралаштво (психолошки огледи)*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
71. Winner, E., McCarthy, M., and Gardner, H. (1980). The ontogenesis of metaphor. In: Honeck, R. P. And Hoffman, R. R. (Eds.). Congnition and figurative language (341–361). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
72. Wojcik, J. (1983). Metaphors in Children's Speech, *Poetics Today,* 4 (2), 297–307.
73. Хамовић, В. (2008). *Два песника превратника*. Београд: Учитељски факултет.
74. Цидилко, В. (2008). *Студије о поетици Васка Попе*. Београд: Службени гласник.
75. Шаранчић Чутура, С. (2014). Критичка мисао Бранка Миљковића о песништву за децу

и осетљиве. *Књижевна историја*. 46 (154), 899–918.

4. Циљеви истраживања

Циљеви

Циљ истраживања јесте да се испита поетика и поезија авангарде за децу и младе у стваралаштву песника Александра Вуча, Оскара Давича и Васка Попе у контексту разумевања одређеног корпуса њихове поезије као поезије за децу и младе. Циљ се остварује кроз следеће аспекте:

1. књижевноисторијски;
2. књижевнотеоријски;
3. и методички аспект.

1. Књижевноисторијски истраживаће се развој надреалистичке и авангардне поетике оличене у стваралаштву и аутопоетичким ставовима самог надреалистичког мишљења, при чему ће бити оквирно обухваћен период од 1930. до 1960. Контекстуално и књижевноисторијски релевантно уважава се период двадесетих година, посебно када је реч о деловању надреалиста и дадаистичкој поезији као поезији са елементима дечијег језика и игре у језику важне за авангардну песничку самосвест, а у овим текстовима формално исказану на нивоу фрагмента.

Кључна промена у рецепцији поезије за младе, у смислу статуса који „наивна песма” има, наступа са авангардним покретима, а посебно са надреалистичком представом која напушта модернистичке постулате тиме што изједначава начело поезије уопште („за одрасле”) и начело детињства и тврди да „ирационална алогичност одговара природном облику дечје мисли”. Из угла теорије рецепције реципијентски праг који претпоставља надреалистички песник, пишући за децу, несумњиво се „подиже” и мења; што значи да се узрасна одредница проширује, а поетички, мисаоно, семантички и стилски усложњава. Захваљујући овој превратничкој улози авангардних покрета, остварена је слобода „поезије за децу и осетљиве” без подвојености којом се она маргинализује. Успостављањем нове парадигме у књижевности за децу, засноване и на губљењу или превирању оделнице „иза које су чуване

ствари које нису за децу", хоризонт рецепције, у погледу њене намене, поетички је усмерен ка поезији за одрасле и увире у њу. С друге стране, несумњиво је да је игра (у језику) као основна корелативна мера поезије за децу утицала на поезију за одрасле, што би било и сврсисходно размотрити. Тиме би се, сасвим могуће, оповргла и свака даља подређеност и секундарност богате историје српске дечје литературе.

Расветлиће се однос песничке праксе која иде испред теорије књижевности за децу, те стога у овом периоду настају текстови које је тешко касније сврстати у узрасне категорије. У обзир ће се узети књижевноисторијски процеси који су условили специфичан положај и упитан развој авангардног песничког текста за децу у српској књижевности који није довео до његовог укидања, али ни до потопуног развијања на поетички и дискурзиван начин како је то најављивао надреализам. У крајностима етаблирања авангардног текста за децу који је остао немогућ, а трагаће се за разлозима таквог књижевноисторијског развоја/пута, и друге крајности у којој такав текст (не) добија своју научну и песничко-продуктивну релевантност, али и активу улогу у школском систему/своје младе читаоце, показује се на примерима на који начин је авангардни песнички одраз флуктуирао у нове форме. На који начин је даље утицао на остварење авангардних техника које су измењене ушле у ткиво текста других поетика, песничких пракси или теоријских страновишта од педесетих година. Књижевноисторијски гледано, постојећа идеолошка парадигма авангардних текстова биће уведена у следећу фазу своје деконструкције, односно измењена и надомештена другим идеолошким светоназорима.

У раду се сагледава утицај надереализма на Попино стваралаштво и налазе сличности и разлике у књижевоисторијском развоју њихових поетика; реконструише се једна могућа парадигма „граничне поезије" / поезије за одрасле као поезије намењене деци и младима; доказује се и валоризује се утицај надреалистичке и неоавангардне поезије ових песника на касније песништво и теорију (на пример, поезију Душка Радовића, теоријски и есејистички рад Милована Витезовића, али и других стваралаца и критичара који су објављивали у часопису *Детињство* од 1975. и ону теоријску мисао настајалу у окриљу Змајевих дечијих игара; затим, указује се на утицај на образовну политику и изборе савремене поезије за децу и младе унутар школске лектире (*Књига песама млађих југословенских песника – лектира за основу школу*, ур. Александар Петров; антологија Боре Ћосића *Дечја поезија српска* (1965)), поезију новосадске неоавангарде (збирка *Блесомер – за децу и велику децу* Мирољуба

Тодоровића) и на ширу југословенску поезију (на пример, песме Томажа Шаламуна у којима лирски глас заузима дечију перспективу, попут Давичовог гласа детета у поеми „Детињство”).

2. Књижевнотеоријски аспект рада испитује поетику Вуча, Давича и Попе имајући у виду становишта и доминантне поетичке одлике савремене поезије за децу и младе која се развијала након Другог светског рата. Тиме ће се пратити континуитет развоја авангардних поетика, али и установљавати разлика спрам њих. Најпре узимамо надреалистичку поетику као парадигматичну за нов однос према поезији за децу, али и за ново разумевање својих претпостављених младих читалаца у оквиру епохе модернизма. Иако су писали и за децу и за одрасле, занимљиво је управо код њих размотрити где су они успоставили границу између поезије за одрасле и поезије *за децу и осетљиве*. Поезија Васка Попе у великој мери происходи из авангардног искуства. Уколико бисмо и једну и другу поезију наменили деци и младима, ова поезија би репрезентовала савремен, узрасно релативизован однос према својим читаоцима. Попина поезија спрам надреалистичке испољава одређене поетичке промене и разлике, због чега је поетички и упоредива са надреалистичком поезијом. Поетичка сродност рефлектује се у могућности да успостави однос са младим читаоцима, али се и, даље, њихова поетичка разлика показује као нужна за разлику у приступима у методичком откривању текста. На самом почетку покушаја виђења Попине поезије као поезије за децу оспорава нас сам песник одсуством интересовања за поље дискурзивност и саморефлексије песничког деловања поводом поезије за децу. Међутим, чињеница је да не говори непосредно ни о својој поезији уопште, па се тиме речено не може до краја уважити као аргумент за припадност песме. Надреалистички песнички текстови које су надреалисти писали за одрасле, који најчешће фрагментарно, френетично, а увек дискурзивно, развијају свој низ, у одређеној мери, претпостављамо, надилазе неке могућности разумевања на нивоу ученика основношколског узраста, и то најпре због своје дискурзивности, а мање због појединачне аутономне песничке слике. Прави одговор како би могла да изгледа *наивна надреалистичка песма* ови песници су дали у свом опусу намењеном деци, с тим што бисмо могли поставити питање колико је тај опус веран надреалистичкој поетолошкој докси. Друго питање јесте како је могуће у писму истог песника исцртати невидљиву поделу песме на наивну и ону која то није. У поезији Васка Попе изостаје надреалистички дискурзивни исказ,

што је приближава млађем узрасту. Надреалистичка политика поетике, оличена и у рембоовском чулном растројству и психичком аутоматизму, који се у средњошколској настави најчешће разумеју као техничко-стилске вештине исписивања аутоматског текста, а не као њено иманентно остварење у тексту где треба тумачењски говорити *из* ње, страна је Попиној поезији у којој је поетска грађа свесно организована. Та организација је видљива и у дужини песама, разложном и поступном развијању једне или више песничких слика, лишености песме сувишних детаља, али опет не да би слика остала сушти импровизовани симболни поредак и перформативни акт, већ да се „претвара у естетизацију искуства кроз грађење песме". Поступак антропоморфизације, којом природне појаве и неживе ствари добијају људско својство и обличје, као и поетичка доминанта „тоталног анимизма" у бретоновском разумевању, али и Попином дочаравању света, нису страни дечјем искуству, то јест дечјем имагинирању таквог искуства. Код Попе се унутар једног имагинарног света, укљученог у песнички текст под реторичким первертовањем, чувајући естетски и литерарни став, насупрот надреалистичком антиестетичком и антилитерарном „тероризму" речи, одржава секвенца реалности која је помућена, али сазнатљива. Кључна језичка изражајност Попине поезије открива се у пластичности деметафоричке песничке слике, што омогућава методички приступ њеној рецепцији већ од млађих разреда основне школе. Нужно је да ученик испуњава функционални предуслов да је савладао технику читања, а не узрасно ограничење. Песничке слике, важне и у надреалистичкој и у Попиној поезији, нису грађене на исти начин. На пример, довољно је упоредити *Хумор заспало* (1930) Александра Вуча или *Флору* (1955) Оскара Давича и *Кору* (1953) Васка Попе. Надреалистичка песничка слика у којој се, према Бретоновој дефиницији из првог манифеста, означитељ и означено налазе у односу супротности и непомирљивости, у суштини одбацује начело аналогије, у корист случајног сусрета рационално неспојивог кроз који се врши насиље над логиком и код читаоца изазива шок.

Енигматичност Попине песме која има „решење", што свакако може имати порекло и у традиционалним књижевним формама попут загонетке, оперише „алогичним спојевима који повезују различите или супротне категорије мисли или предмета", што омогућава читаоцу да препознаје чиниоце и аналошке везе, више или мање међусобно удаљене/скривене. Ово „прихватљиво" и ухватљиво тумачење које и даље подржава везу означитеља и означеног и које се да досегнути, при чему тумачење пре треба разумети као одгонетање, „тиме ни

издалека не исцрпљује многострука значења његовог поетског исказа". Такво својство Попиног текста чини га вишеструко реципијентски захвалним и интерпретацијски узрасно прилагодљивим. „За разлику од надреалистичког текста, чији смисао почива на самом разарању конвенционалних значења, Попин текст наговештава постојање потенцијалног смисла, али тај смисао непрекидно измиче". Конвенционална значења речи могу се проблематизовати на комуникацијском и симболичком нивоу у књижевним текстовима тек након што су у језику, за појединца и његове саприпаднике, установљени као конвенционални обрасци језичке природе, иза којих се скрива снага закона истоветног значења за све чланове заједнице и континуитет тежње за дословце разумљивим општењем. Деца се уче конвенцијама и стога деструирање конвенције у поезији јесте могуће само уколико су у смисао конвенције уведени. У супротном, као што то нуди надреалистички текст, они су уведени у природну аконвенционалност без познавања рекцијског односа са нормом која ју је изазвала. Код Попе потенцијални смисао је скривен на рубу са значењем конвенционалног језичког израза, те је стога још више зависан од њега. Конкретно у циклусу „Игре" треба прво овладати формом дечје песмице у игри, па чак и самим практичним правилима дечје игре (жмурке, клина, јурке, труле кобиле и слично), па тек онда освестити како семантика игре бива *тропизована* у песмама. Ученик најпре треба да овлада језичким идиомима у смислу да познаје у којим смисаоним односима и ситуацијама постоје, да би на подлози тог познавања осетио ефекат семантизације („врати ми моје крпице / врати ми кад ти лепо кажем", „падни ми на памет", „теби дођу лутке"). У случају поезије Васка Попе конвенционални језички израз се најпре односи на фразеологизме, разговорне форме, бајалачке и магијске форме, језик дечје игре, све оно што у нормативним условима функционише несметано. Та веза између формираног и фиксираног израза и његових значења и преиначења у реторски израз који *ради* за доживљај песничке слике оснажена је и присниија него у тексту надре-алистичке поезије, па нам се само на први поглед чини како је за наставну интерпретацију и учениково разумевање пријемчивија Попина песма. Заправо и Попина и надреалистичка песма су подједнако, али на различит начин, узбудљиве и захтевне за наставну интерпретацију. Слобода за разумевање метафоричких значења код Попе је мања стога што то није надреалистичка метафора. По Бретону, „метафора, која у надреализму ужива потпуну слободу, оставља далеко иза себе аналогију" (Breton, 1962). Попина поезија се превасходно ослања на метафору која чува аналошку везу у себи, стога аналогија као песнички наговештај

омогућава докучивост значења. Надреалистичка метафора, раскидајући однос означитељ–означено, тежи да буде створена као еманација слободе, иако су и њу обликовала стилогеност и поетички наум јаке надреалистичке песничке самосвести.

3. Методички аспект, а претходно подразумевајући уважавање описаног књижевноисторијског развоја и закључке о односу поетике и ученичке рецепције, биће остварен путем спровођења емпиријског квалитативног истраживања са циљем да испита рецепцију авангардне поезије код ученика основне школе (почевши од узраста од око девет и десет година). Полази се од теорије рецепције (Х. Р. Јаус, Р. В. Ингарден, В. Изер) и концепта „спиралног курикулума" (Џ. Дјуи, Џ. С. Брунер) а тежи дефинисању оних фактора и трансформација који омогућавају њен пријем на одговарајућем узрасном нивоу. Квалитативни аспекти рецепције ученика се разматрају на поезији која узрасно није намењена деци, већ одраслима.

Испитивање се спроводи на одабраном пригодном узорку од 30 ученика. Ученици се бирају према сопственој жељи да буду интервјуисани и самостално исказаном интересовању за књижевне текстове начелно. Из узорка су изузети ученици који имају тешкоће у учењу и похађају наставу према индивидуалном образовном програму. Ученици се испитују на самом крају првог циклуса образовања. Најпре ће испитаници читати три текста авангардне поезије из корпуса чијом се интерпретацијом (стилском и значењском анализом) у претходним поглављима и сама дисертација бави. Испитивање се спроводи у форми индивидуалног полуструктурираног интервјуа. Током интервјуисања испитаници могу да користе текст кад год им буде потребан. Испитивач ће континуирано упућивани на коришћене текста како би се постигли што дефинисанији и садржајнији одговори или отклониле евентуалне грешке у разумевању прочитаног. Сама форма интервјуа одговара наставној ситуацији по томе што су ученици вођени кроз текст питањима која имају за циљ да их подстакну на промишљање нејасних делова текста и да им помогну у вербализацији идеја, мишљења и ставова поводом прочитаног текста. Ученици најпре дају самосталан читалачки одговор на интерпретативна питања. Одговарајући тачно на овај тип питања, ученици условно речено самостално долазе до интерпретације. Уколико одговори на питања за интерпретацију дела не буду тачни и засновани на разумевању прочитаног, интервју се наставља низом помоћних питања којима се ученици додатно мисаоно ангажују и подстичу да повезују чињенице у тексту. Самосталне

читалачке одговоре испитаника треба условно схватити, јер уколико је испитанику, на пример, једна метафора била расветљена уз испитивачево усмеравање, следећу, која је са њом у вези, могао је лакше да протумачи самостално. Сама форма интервјуа је доследно структурирана као несамосталан разговор о некој теми. Такође, појединачно разумевање сваке од стилских фигура у једној песми условљено је њиховим међусобним односом и разумевањем у целини у контексту у коме функционишу.

На основу вођеног полуструктурираног интервјуа биће могуће извршити квалитативну анализу транскрипта интервјуа. Урађена ће бити тематска и садржинска анализа транскрипта индуктивним путем уз коришћење програма за квалитативна истраживања MAXQDA 12. Посебно ће бити разматране стилске, идејне, синтаксичко-лексичке особености текстова у односу на рецепцију, са фокусом на метафоре. На основу степена разумевања доминантних чинилаца интерпретације текста ученицу показују спектар могућности рецепције.

Хипотезе Кликните да бисте почели унос текста.

Општа хипотеза гласи:

Поетика и поезија авангарде која примарно није стварана за „наивну" свест детета, одговара његовом мисаоном ангажовању и тиме поспешује узрасно очекивано разумевање језика, текста и света уопште.

Посебне хипотезе гласе:

Поетика и поезија авангарде за децу и младе Александра Вуча, Оскара Давича и Васка Попе може се успешно обрађивати у настави још на прелазу из млађих у старије разреде, што ваља имати у виду приликом реформисања програма наставе и учења.

Реципијентски праг који претпоставља надреалистички песник, пишући за децу, „подиже" се и мења, што значи да се узрасна одредница проширује, а поетички, мисаоно, семантички и стилски усложњава.

Анализом авангардних техника, које су измењене ушле у ткиво текста других поетика, показује се (на одабраним примерима) како је авангардни песнички одраз флуктуирао у нове форме.

Надреалистичка поетика, као парадигматична за нов однос према поезији за децу, условљава разматрање границе између поезије за децу и „осетљиве”.

Приликом квантитативног истраживања, ученици ће показати резултате типичне за узрасни когнитивни развој, али и одређене нијансе напретка поводом доживљавања и разумевања прочитаног и анализираног текста.

5. Очекивани резултати

Очекивани резултати истраживања о рецепцији авангардног песничког текста могу се представити следећим карактеристикама: 1. ученици показују већи степен доживљавања и разумевања поезије у односу на претпостављени хоризонт очекивања; 2. идејни слој текста се боље тумачи уколико је апстрактна идеја представљена у предметном слоју дела; 3. имплицитно тумачење стилских фигура спроводи ученик; 4. ученик доживљава и разуме песничке слике и метафоре посебно уколико се заснивају на директнијим аналогијама; 5. уколико су метафоре засноване на удаљеним аналогијама које нису директно изречене у тексту, разумевање је теже 6. и без разумевања аналогије на којој је заснована метафора, ученици могу у одређеном степену разумети метафору посредством контекста; 7. разумевање алегорије и метафоре, као и персонификације и метафоре зависе једно од другог; 8. алегорија и метафора у рецепцији ученика подједнако су захтевне за разумевање – нису међусобно надређене/подређене једна другој, како их теорија књижевности дефинише, већ прожете.

6. План рада

Рад ће имати четири целине.

У првој целини, уводном поглављу, биће дефинисан методички и теоријски проблем питања односа поетике авангардне поезије и идеологије авангардних покрета и детета као младог читаоца. **У другом поглављу** организовано у две потцелине бавиће се следећим проблемима: а) књижевноисторијско конструисање и одређење авангардне поезије за децу и младе у временском континуитету од неколико деценија прве половине двадесетог века б) анализираће се појединачне поеме и песме Александра Вуча, Оскара Давича и Васка Попе, при чему ће посебно бити расветљени они елементи који ову поезију приближавају или удаљавају од књижевности за децу и младе, имајући у виду њихове међусобне сличности именоване под појмом поетике авангарде, али и њихове разлике у сталном контрасту са једном могућом конструкцијом фигуре младог читаоца. **У трећој целини** докторске дисертације биће изложено квалитативно истраживање на тему развумевања и доживљавања одабраних текстова од стране ученика. **У четвртој целини** размотриће се методичке

импликације, предлози, стратегије и разраде за успешнији рад са ученицима у читању и тумачењу авангардне поезије.

Полази се од поема за децу Александра Вуча *Подвизи дружина пет петлића* (1933) и *Сан и јава храброг Коче* (1963) које представљају зачетак модерне (надреалистичке) поезије за децу. Делом *Момак и по хоћу да будем* (1968) Вучо управо гради текст у међупростору који теорија књижевности успоставља дифузном поделом између књижевности за децу и одрасле. Међутим, надреалистичка поезија коју је Вучо стварао са експлицитном наменом за децу и младе биће разматрана и уважена тек контекстуално и као важна за диференцијално и теоријско установљење шта подразумева поема/песма за децу авангардне провинијенције, док ће у фокусу истраживања бити поеме и песме истог песника које нису писане за децу и чија поетика није по својој намени сводива на поезију за одрасле. Корпус поезије Александра Вуча који ће бити анализиран чине следећи текстови: *Хумор заспало* (1930), *Неменикуће* (1932), *Ћирило и Методије* (1932), *Мастодонти* (1951). У циљу одговора на тему и поткрепљивања изнесених теза биће уважен романескни и други књижевни рад Александра Вуча, посебно његов рад у надреалистичким часописима (*Алманах Немогуће* (1930), *Надреализам данас и овде* (1931), *Наша стварност* (1936)).

Корпус песничких текстова Оскара Давича који ће се примарно проучавати биће сведен на поему „Детињство” из збирке *Песме* (1938), која је и једина до сада у критичкотеоријској литератури разматрана и као поема за децу и младе. Осим овог дела у корпус који се анализира биће укључена и друга дела Оскара Давича са циљем да се расветли који елементи у песничком тексту чине препреку у њиховом разумевању као текста намењеног младима. То су циклус песама „Баш-Челик”, поема „Хана”, песме: „Као бол, као мрак”, „Живот мили кроз прсте”, „За три недеље псећи прогледају псићи”, „Када прећеш на сан у ватри горења”, „Волим твоје руке”. Биће уважен дискурзивни (есејистички и аутопоетички) и други књижевни рад Оскара Давича у циљу одговора на тему и поткрепљивања теза.

Песничко стваралаштво Васка Попе, као неоавангардно или стваралаштво проистекло из наслеђа надреализма, у строгом смислу речи се не узима као стваралаштво за децу и младе, међутим, у истраживању ће бити управо речи о могућностима разумевања једног дела Попиног песништва као таквог, под одређеним условима и уз одређене проблеме/дистракторе

проистекле из сусрета поетике дате авангардне песме и реципијентске позиције младог читаоца. Стога, корпус поезије Васка Попе, као парадоксалне поезије за децу, биће ограничен на циклусе и песме из прве две збирке: *Кора* (1953) и *Непочин-поље* (1956). Овим књигама биће придодат њима поетички сродан, али по времену настајања удаљен, циклус „Мала кутија" из недовршене књиге песама *Гвоздени сад*. Циклус „Мала кутија" разумеван је као повратак на песничке и поетичке почетке песника, те се испоставља оправдано укључивање и овог дела опуса у истраживачки корупус.

Други део методичког аспекта рада остариће се као закључно поглавље које ће се односити на целину истраживања (књижевноисторијски, књижевнотеоријски и квалитативно-истраживачки методички аспект) разрадом импликација за савремени методички приступ у настави и уопште у раду са песничким књижевним текстом. Ова целина методичког аспекта тематизоваће следеће проблеме:

1. питање места и улоге авангардне поезије у савременом образовању и читању из задовољства;
2. идеологија у поезији за децу и младе;
3. историја авангардне поезије у настави и у издањима лектира за децу и младе;
4. визуелност и мултимедијалност авангардног/надреалистичког песничког текста;
5. креативно писање ученика и креативно читање авангардне поезије / стваралачка активност ученика поводом авангардног песничког текста;
6. методички поступци и активности у циљу бољег доживљавања и разумевања авангардне поезије;
7. *неразумевање* поезије као естетичка и реципијентска вредност/предуслов за методички приступ тексту у настави;
8. детабуизирање савремене поезије у настави и читалачкој пракси;
9. методички поступци и активности у циљу превладавања читалачког „прелаза" са поезије за децу на поезију за одрасле;
10. проблем свођења савремене поезије на лирску поезију/лирику.

Кликните да бисте почели унос текста.

6. методе истраживања

У изради докторске дисертације Бојана Марковића посебно су значајне четири димензије: књижевноисторијска, књижевнотеоријска, интерпретативна и методичка. Методе истраживања које ће се користити у целокупном раду засниваће се на унутрашњем и спољашњем приступу одабраном књижевноуметничком корпусу. Користиће се и ексцерпција, класификација, анализа, обрада корпуса, интерпретација. У појединим деловима рада значајно ће бити ослањање на теорију рецепције и њену широко прихваћену терминологију. Биће уважена сазнања из методике наставе српског језика и књижевности, теорије учења, педагогије, развојне психологије и студија културе.

Кликните да бисте почели унос текста.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА: Докторски рад кандидата Бојана Марковића, на тему **„Поетика и поезија авангарде за децу и младе (Александар Вучо, Оскар Давичо и Васко Попа) – методички и теоријски аспекти ”** својим теоријским оквиром, критичком анализом, оригиналним истраживањима и предвиђеним резултатима недвосмислено ће допринети научном сазнању о (1) поетици и поезији авангарде за децу и младе, о (2) специфичностима наставног приступа одабраним делима Вуча, Давича и Попе, као и о (3) рецепцији поезије авангарде на основношколском узрасту. Комисија сматра да Бојан Марковић, како због свог досадашњег стручно-научног рада, тако и због предложеног концепта своје докторске дисертације, може успешно да реши све истраживачке задатке које подразумева писање ове докторске дисертације.

НАПОМЕНА: Кликните да бисте почели унос текста.

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је Бојан Марковић подобан за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема „Поетика и поезија авангарде за децу и младе (Александар Вучо, Оскар Давичо и Васко Попа) – методички и теоријски аспекти" подобна за израду докторске дисертације у области Српске књижевности и Методике наставе књижевности и српског језика.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је др Зона Мркаљ подобан/на за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата Бојана Марковића и предложене теме докторске дисертације „Поетика и поезија авангарде за децу и младе (Александар Вучо, Оскар Давичо и Васко Попа) – методички и теоријски аспекти а да се за ментора именује проф. др Зона Мркаљ, редовни професор (звање) Филолошког факултета у Београду.

Потписи чланова Комисије:

1. Проф. др Александар Јерков, редовни професор
Филолошког факултета Универзитета у Београду

_____

2. Др Валерија Јанићијевић, доцент
Учитељског факултета Универзитета у Београду

_____

3. Проф. др Зона Мркаљ, (ментор), редовни професор
Филолошког факултета Универзитета у Београду

_____